

Svobode ni mogoče prejeti v dar

Ameriški predsednik Franklin Delano Roosevelt je v enem izmed svojih znamenitih govorov dejal: »Svobode ni mogoče prejeti v dar, vzeti si jo je treba sami«. ¹Menim, da smo danes tukaj zbrani ob besedilu nove majniške deklaracije prav zato, ker smo sedaj končno sposobni razumeti smisel teh besed, pa tudi zato, ker se zavedamo, da leta 1990 kot narod še nismo dozoreli za njihovo vsebino.

Mislili smo tedaj, da smo se osvobodili Jugoslavije in komunizma, ker smo premagali jugoslovansko vojsko in ker so nam domači komunisti to zmago dopustili. Nismo se zavedali, da so nam to zmago dovolili le zato, da so lahko zgradili totalitarno državo tretjega tisočletja: državo z le na videz demokratičnim sistemom, za masko katerega pa se, kot vidimo, vse do danes skrivajo nedotaknjeni totalitarni mehanizmi. Nismo se zavedali, skratka, da komunisti nikoli niso in tudi sedaj ne mislijo resno s projektom demokratizacije, da nikakor ne mislijo nehati biti komunisti. Zato jih nismo dojeli kot absolutne nasprotnike, pač pa kot relativne zaveznike v našem boju za osvoboditev Slovenije. Verjeli smo njihovi rečenici o sestopu z oblasti. Verjeli smo njihovi rečenici o spravi brez lustracije. Nismo bili torej na ravni zavesti, ki jo izraža omenjeni Rooseveltov stavek. Več kot dvajset let smo pač živeli v utvari, da nam je partija podarila svobodo: kar tako, iz dobrohotnosti. In verjeli smo, da smo nehali biti njeni hlapci: kar tako, zastoj. Nismo se zavedali, da ti gospodar ne more podariti svobode, oz. da je taka svoboda kaj malo vredna, da je le navidezna in se za prvim vogalom razblini v nič.

Sedaj pa, ob *Majniški deklaraciji 2014* in ob žalostnih dogodkih na Dobu in na naših najvišjih sodnih instancah, se zavedamo, da so bile vse to le dolge, več kot dvajset let trajajoče sanje. Sanje hlapcev, ki so mislili, da so postali svobodni. Sanje, v katere nas je zazibal nam vsem dobro znani, v svoji hermetičnosti perverzen stavek: »Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan«. A sedaj upam, da smo se končno zbudili. Sedaj vidimo, da je partija še tu, živa in zdrava, celo pomlajena in da ni prav nič sestopila z oblasti in da tudi nima nobenega namena tega storiti sama od sebe niti v bodoče in niti pod pritiskom še tako srhljivih ekonomskih fiaskov. Sedaj tudi vemo, da je cena, ki jo bomo morali še plačati za našo svobodo visoka, zelo visoka. A sedaj, ko smo opremljeni s temi trpkimi spoznanji, smo tudi odločeni in pripravljeni, da to ceno plačamo: ker nočemo več biti hlapci. Ker se raje borimo do zadnje kaplje krvi, kot da bi bili še dalje hlapci. In ker tako mislimo in čutimo vsi tukaj zbrani, obenem vemo, da smo na neki temeljni ravni že prestali najtrši dialektični obrat naše narodove zgodovine: kajti s tako odločnostjo v srcu smo že nehali biti hlapci in če ji bomo znali postati neomajno zvesti tudi na organizacijski in operativni ravni, se bomo lahko nekega dne spremenili v gospodarje svojega lastnega položaja.

¹ »In the truest sense, freedom cannot be bestowed; it must be achieved« (Franklin D. Roosevelt, *Govor iz dne 22. septembra 1936 ob 74. obletnici Lincolnove Listine o emancipaciji*). Stavek je Roosevelt prevzel iz enega izmed del Elberta Hubbarda (*Little Journeys to the Homes of Great Teachers: Booker T. Washington*, New York 1908).